

Література:

1. Методика польових і лабораторних досліджень на зрошуваних землях / за ред. Р.А. Вожегової. Херсон, 2014. С. 154 – 158, 202 – 211.
2. Методические указания по изучению и поддержанию мировой коллекции овощных пасленовых культур (томаты, перец, баклажаны). Л.: ВИР, 1977. 36 с.
3. Методические указания по селекции сортов и гетерозисных гибридов овощных культур. Л.: ВИР, 1974. 214 с.
4. Кравченко В.А. Методика і техніка селекційної роботи з томатом / В.А. Кравченко, О.П. Приліпка. К.: Аграрна наука, 2001. 84 с.

Олег Коваленко

кандидат с.-г. наук, доцент, завідувач кафедри
рослинництва та садово-паркового господарства

Маргарита Корхова

кандидат с.-г. наук, доцент кафедри
рослинництва та садово-паркового господарства

Віталій Танцюра

здобувач вищої освіти групи АМП 1/1
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв

ПРОДУКТИВНІСТЬ СОРТІВ НУТУ ЗАЛЕЖНО ВІД СТРОКІВ СІВБИ В УМОВАХ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Найважливішою проблемою, що стоїть перед агропромисловим комплексом України є розширення виробництва зернобобових культур. Інтерес до них обумовлений високоякісним складом зерна, що містить у залежності від сорту й умов вирощування 15-55% легкозасвоюваного білка, 12-27% жиру, до 30% вуглеводів. Завдяки багатому різноманітному хімічному складу вони широко використовуються як продовольчі, кормові і технічні культури [1- 4].

Велике агротехнічне значення нуту, насамперед, як азотфіксуючої культури. При інокуляції нітрагіном (ризоторфіном) в умовах оптимальної вологості, вона накопичує в ґрунті значну кількість азоту і тому є добрим попередником зернових і інших польових культур. Володіючи активною засвоюваною здатністю, нут використовує малодоступні і важкодоступні для злаків мінеральні сполуки не тільки з орного, але з більш глибоких шарів [1, 3].

При вивченні технологічних заходів вирощування нуту найбільш дискусійними питаннями серед вчених завжди були строки сівби. Особливої актуальності вони набувають останніми роками, оскільки погодно-

кліматичні умови в степовій зоні зазнали суттєвих змін та і сортовий склад культури доволі розширився.

Нут – культура південного землеробства, яку за останні десятиліття інтенсивно досліджують вчені на півдні України. Як показують дослідження науковців з півдня, культура нут є перспективною для виробництва її в степовій зоні. Нові високопродуктивні сорти нуту (Тріумф, Антей, Розанна, Добробут, Пам'ять та ін.) без застосування зрошення, дозволяють отримати достатньо високі та стабільні врожаї (14-17 ц/га і вище) в умовах, де інші зернобобові культури практично не формують врожаїв [1, 2].

Тому підбор нових, більш пристосованих сортів і розробка їх агротехніки є актуальним завданням науки та виробництва.

Біотехнологія вирощування нуту, направлена на підвищення насінневої продуктивності і посилення симбіотичної азотфіксації в ґрунті. У симбіозі з азотфіксуючими бактеріями рослини нуту за вегетацію нагромаджують до 150 кг/га біологічного азоту, 30 % якого з корінням та поживними рештками залишається в ґрунті [5].

В зонах вирощування нут широко використовують для продовольчих і кормових потреб. Нут є невід'ємною складовою харчування людей, хворих на діабет.

Нут – культура ранніх строків сівби. Сіяти в південній частині степової зони України в роки з ранньою весною починають разом з ранніми ярими культурами звичайним рядковим способом. Запізнення з сівбою на 5-6 днів різко зменшує урожай. У вологі весни кращими строками сівби є середньоранні – через 7-10 днів після початку сівби ранніх зернових. Прикочування посівів сприяє дружній появі сходів, особливо у роки з посушливою весною [3, 5].

У дослідах, проведених на південних чорноземах було встановлено, що строки сівби впливали на ріст, розвиток рослин і врожайність нуту та залежали від кліматичних умов, сортів та інших елементів агротехніки.

Експериментальну частину досліджень виконували впродовж 2013 – 2015 рр. на дослідному полі СЗАТ «Україна» Доманівського району Миколаївської області. У польовому досліді вивчали продуктивність сортів нуту звичайного – Тріумф, Розанна та Антей.

Ґрунт дослідних ділянок – чорнозем звичайний з вмістом гумусу 4,2%.

Агротехніка у досліді була загально визнаною для незрошуваних умов Степу України. Сівба проводилася в ранні строки за температури ґрунту 4 – 5 °С на глибині заробки насіння сівалкою Клен-6. Спосіб сівби – рядковий, норма висіву – 0,5 млн. шт. схожого насіння/га. У день проведення сівби насіння нуту оброблювали Ризофобітом. Попередником культури в досліді був ячмінь ярий. Розміщення ділянок в досліді систематичне за триразової повторності. Площа облікової ділянки становила – 50 м².

Дослід закладали за наступною схемою:

Фактор А – сорти

1. Тріумф

2. Розанна

3. Антей

Фактор В – строк сівби

1. Ранній, за настання фізичної стиглості ґрунту

2. Через сім діб після першого

3. Через 14 діб після першого

Проведені нами дослідження свідчать, що інтенсивність процесів росту та розвитку нуту залежала від коливання основних агрометеорологічних факторів середовища (світла, тепла, води, повітря і поживні речовини), які мали особливе значення в умовах недостатнього та нестійкого зволоження південного Степу України.

Максимальні запаси продуктивної вологи у шарі 0-100 см за сівби культури у ранньовесняний строк складала на 22-42 % більше ніж за проведення сівби через 7-14 днів.

Продуктивної вологи у посівах нуту за сівби у другий та третій строк було у 1,2-1,5 рази менше, що робить пізні посіви культури вразливими до ґрунтової посухи. У період збирання нуту звичайного кількість продуктивної вологи за вирощування сорту Розанна становила – 27,4 мм, сорту Тріумф – 27,0 мм, сорту Антей – 26,8 мм (середнє по строках сівби).

Для вирощування за умов природного зволоження культури повинні бути посухостійкими, пластичними, здатними до швидкого та ефективного використання вологозапасів. Більш стабільну врожайність протягом досліджуваних періодів, та саме такі показники мав сорт Антей, а сорти Розанна та Тріумф були менш врожайними. Ймовірною причиною такого є складна взаємообумовленість інтегрованих систем генетичних, біологічних, екологічних ознак, що визначають продуктивність рослин вищезазначених сортів. У середньому за роки дослідження ранньостиглий сорт Антей забезпечив урожайність 2,42 т/га, що на 0,72-0,17 т/га або 8-42 % більше у порівнянні з іншими сортами та варіантами досліджень.

Величина врожаю нуту в першу чергу залежала від правильного вибору строків його сівби. Формування більш низької врожайності зерна при запізненні з сівбою на 7-14 днів можна пояснити негативною дією посушливих умов в період формування та наливу зерна.

Таким чином, аналіз дослідних даних свідчить, що найбільш високий рівень урожайності зерна нуту звичайного було отримано по сорту Антей за першого строку сівби.

Література:

1. Зотиков В.И. Роль зернобобовых культур в решении проблемы кормового белка и основные направления по увеличению их производства / В.И. Зотиков // Научное обеспечение производства зернобобовых и крупяных культур: сб. тр. –Орел, 2004. – С. 256 – 260.

2. Камінський В.Ф. Агрометеорологічні основи виробництва зернобобових культур в Україні // Вісник аграрної науки. – 2006. – №7. – С. 20-25.

3. Ветрова Е.Г. Зернобобовые культуры / Е.Г.Ветрова, Н.М. Голбан, В.А. Коробко. – Кишинев : Карта молдовеняскэ, 1982. - 154 с.

4. Коваленко О.А. Вплив погодно-кліматичних умов та обробки насінневого матеріалу на ріст і розвиток рослин гороху/ О.А. Коваленко, Л.Г. Хоненко, Л.М. Гирля // Таврійський науковий вісник. – Херсон: 2013. – №85. – С.84-87.

5. Бушулян О.В. Сучасна технологія вирощування нуту. Методичні рекомендації / О.В. Бушулян, В.І.Січкарь. – Одеса: СГІ – НЦНС, 2011. – 31 с.

Ольга Козлова

аспірант кафедри рослинництва,
генетики, селекції та насінництва

ДВНЗ « Херсонський державний аграрний університет»
м. Херсон

ОСОБЛИВОСТІ ВИРОЩУВАННЯ ГІБРИДІВ СОНЯШНИКУ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ КЛІМАТИЧНИХ ЗМІН

Проблема зміни клімату в цілому і глобального потепління зокрема стала однією з найсерйозніших і актуальних напрямків науково-технічної діяльності на сучасному етапі [1].

При зміні клімату відбувається суттєва зміна природних ресурсів, від яких в значній мірі залежить виробництво сільськогосподарської продукції в агропромисловому комплексі. Клімат є найсуттєвішим чинником, який визначає середній рівень урожайності, а також міжрічну мінливість і просторову структуру останньої [2,3].

Від ефективності пристосування сільського господарства до нових умов, які диктуються з боку глобального антропогенного потепління, насамперед залежить майбутня продовольча безпека України. Отже, питання визначення впливу очікуваних змін клімату на агрокліматичні умови вирощування, продуктивність та валовий збір урожаю постає особливо гостро.

В Україні однією з найпопулярніших олійних культур є соняшник. Високий рівень рентабельності і попит на насіння спричинили значне розширення його посівних площ. За народногосподарською цінністю і значенням він не поступається таким широко розповсюдженим культурам як пшениця, кукурудза, соя. У порівнянні з іншими олійними культурами соняшник дає найбільший вихід олії з одиниці площі (750 кг/га в середньому по Україні). На соняшникову олію припадає 98% загального виробництва її в Україні [4].

Для одержання стабільної та високої врожайності, є вирощування високоврожайних, адаптованих до умов континентального клімату, високоолійних гібридів соняшнику, які поєднують у собі скоростиглість, посухостійкість, стійкість до вилягання, осипання та хвороб. За результатами